

Období pandemie bylo i hledáním rovnováhy mezi ochranou veřejného zdraví a ochranou osobních údajů (2)

Jakékoliv složité období nesmí vést k rezignaci na principy ochrany lidských práv a svobod, a tedy ani na principy ochrany osobních údajů. Právě aktuální zkušenost ukazuje význam evropského práva jako garance principu ochrany soukromí, resp. prevence naprostého vybočení z rámce dodržování základních práv osob, k němuž by národní právní řády pod tíhou tragických dopadů pandemie a z toho vycházejícího veřejného mínění mohly směřovat.

V první části rozhovoru pro říjnové vydání *Moderní obce* to uvedl předseda Úřadu pro ochranu osobních údajů **Mgr. Jiří Kaucký**. V této závěrečné části rozhovoru se budeme věnovat zejména některým praktickým otázkám z běžné činnosti obcí a měst.

■ **Dopustí-li se obec porušení pravidel ochrany soukromí, která navazují na obecné nařízení o ochraně osobních údajů, nemůže za to být sankcionována. Má proto vůbec smysl, aby se obce dodržováním pravidel obecného nařízení hlouběji zabývaly?**

Liž jsem na toto téma narazil u předchozí odpovědi (*před měsícem jsme se ptali jsme na to, zda by ÚOOÚ tlačil na větší zjednodušení ochrany osobních údajů pro menší obce – pozn. redakce*). V žádném případě přece nelze uvažovat tak, že dodržování povinností a právních předpisů obecně má smysl pouze v tom případě, pokud lze jejich porušení sankcionovat. Je třeba připomenout, že ochrana osobních údajů má základ v právu na soukromí a touto logikou bychom zcela rezignovali na prosazování tohoto práva zaručeného ústavou. Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů, je tedy, respektive mělo by být, jejím bytostným zájmem, aby jejich záležitosti spravovala co nejlépe.

Pro ty, kteří k tomu, aby dodržovali své zákonné povinnosti, potřebují tu správnou „motivaci“ v podobě hrozby nějaké sankce, je možné dále připomenout, že podle čl. 82 obecného nařízení kdokoli, kdo v důsledku porušení tohoto nařízení utrpěl hmotnou či nehmotnou újmu, má právo získat od správce nebo zpracovatele její náhradu.

■ **Váš úřad se v souvislosti s Centrálním registrem oznámení v srpnu obrátil na Ministerstvo spravedlnosti, aby zjistil, zda ministerstvo v současnosti poskytuje informace z registru, případně na základě kterého právního předpisu, v jakém rozsahu – a zda poučuje příjemce takových**

Jiří Kaucký, předseda Úřadu pro ochranu osobních údajů: Pochopíme-li právo na ochranu soukromí a osobních údajů jako – v realitě 21. století – nedílnou součást lidské svobody a „práva na sledování osobního štěstí“, dojdeme k závěru, že jde o stále důležitější svobodu, kterou musíme chránit

údajů o dalším nakládání s osobními údaji. Už máte odpověď a jak zní?

K této otázce je nutné se vyjádřit trochu šířeji, s ohledem na její celkový kontext a skutečnosti, které zmíněnému dotazu na Ministerstvo spravedlnosti předcházely.

Ústavní soud svým náleznem ze dne 11. února 2020, *sp. zn. Pl. ÚS 38/17*, zrušil ustanovení zákona o střetu zájmů, uplynutím 31. prosince 2020, z toho důvodu, aby majetkové poměry veřejných funkcionářů, kterými jsou i představitelé územních samosprávných celků, nebyly nekontrolovatelně přístupné v rámci Centrálního registru oznámení komukoliv na internetu. Nutno podotknout, že se ani k dnešnímu dni nepodařilo dosud celou věc ukotvit legislativně, a zacelit tak vytvořenou mezeru v právním řádu. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu spadají informace o majetkových poměrech osoby do samého jádra ústavně chráněného soukromí. Podá-

ním oznámení na základě zákona o střetu zájmů majetkové poměry veřejného funkcionáře dle soudu zásadně neztrácejí povahu soukromé informace (osobního údaje) a evidenční orgán má povinnost zpracovávat je pouze v souladu se zákonem.

V loňském roce se úřadu ve spolupráci se Sdružením místních samospráv podařilo dosáhnout urychlené úpravy Centrálního registru oznámení podle zákona o střetu zájmů tak, aby v přechodném období (tedy od vydání nálezu Ústavního soudu do konce roku 2020) byly podmíněny přístupy do registru oznámení, čemuž Ministerstvo spravedlnosti vyhovělo a oznámení veřejných funkcionářů byla přístupná veřejnosti pouze po předchozí individualizované žádosti.

Jelikož ÚOOÚ obdržel informaci, podle které má Ministerstvo spravedlnosti i nyní zpřístupňovat podaná oznámení o střetu zájmů na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, požádal Ministerstvo spravedlnosti o vyjádření. Ministerstvo uvedlo, že v současnosti skutečně poskytuje informace z registru oznámení na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, což obsírně zdůvodnilo.

Nyní jeho odpověď vyhodnocujeme a v návaznosti na výsledek bude zvážen další postup. Liž nyní mohu říci, že zastávám názor, že problém této závažnosti nelze „vyčekat“ a bude nezbytné, aby odpovídající legislativní úprava, která ochrání soukromí veřejných funkcionářů, aniž znemožní jejich vnější kontrolu, byla urychleně přijata.

■ **Zastupitel obce má právo vidět tzv. všechno, tedy například vznášet dotazy na starostu a radu obce, na předsedy výborů, na statutární orgány právnických osob, jejichž zakladatelem je obec, stejně jako na vedoucí příspěvkových organizací a organizačních složek, které obec zřídila nebo založila. Neměl by tedy zastupitel obce podepisovat poučení o ochraně osobních údajů, s nimiž se při své práci setká – nebo je jeho povinností znát to ze zákona?**

Podle § 82 písm. c) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), má člen zastupitelstva obce při výkonu své funkce právo požadovat od zaměstnanců obce zařazených do obecního úřadu, jakož i od zaměstnanců právnických osob, které obec založila nebo zřídila, informace ve věcech, které souvisejí s výkonem jejich funkce; informace musí být poskytnuta nejpozději do 30 dnů.

Smyslem tohoto práva člena zastupitelstva obce, které plyne z ustanovení § 82 písm. c) zákona o obcích, je, aby člen zastupitelstva obce mohl efektivně získávat

informace relevantní pro jeho rozhodování na jednání zastupitelstva obce, tedy pro svůj podíl na utváření vůle zastupitelstva obce jakožto orgánu, jímž obec jedná a rozhoduje. V některých případech zastupitel požaduje, aby jeho žádost o poskytnutí informace, která souvisí s výkonem jeho funkce, byla vyřizována v režimu zákona o svobodném přístupu k informacím, pak je obec povinna tuto skutečnost respektovat.

V takovém případě se protnou obě naše kompetence, tedy nejen ochrana osobních údajů, ale i od 2. ledna 2020 nová působnost pro oblast práva na informace.

Jak vyplývá ze stanoviska Ministerstva vnitra, zastupitelé lze bez omezení poskytnout informace, na jejichž poskytnutí by měla v souladu se zákonem o svobodném přístupu k informacím nárok kterákoli jiná osoba. Součástí informací, které se vztahují k výkonu funkce člena zastupitelstva obce (např. v rámci zastupitelem požadovaného dokumentu), mohou být i údaje, které nelze volně zpřístupňovat, resp. informace, které jsou zvláštními zákony chráněny.

Zákon o obcích neupravuje vztah mezi právem člena zastupitelstva obce na informace a zvláštními předpisy stanovenou ochranou určitých údajů. K tomu, aby zastupitelé mohli řádně plnit svou funkci a podílet se na rozhodování zastupitelstva, však bezpochyby musejí mít přístup k plným a neomezeným informacím ve věcech, o nichž mají rozhodovat či jejichž výkon mají kontrolovat (srov. např. povinnosti zastupitele plynoucí z § 159 občanského zákoníku, případně ze znění slibu).

Požádá-li proto zastupitel o informaci, na niž má nárok podle § 82 písm. c) zákona o obcích, má zastupitel právo na přímý a neomezený přístup i k chráněným údajům. Informace, které souvisejí s výkonem funkce zastupitele, je proto třeba zastupiteli poskytnout bez omezení. Argumentovat lze v této souvislosti i tak, že pokud by ze zpřístupnění zastupiteli byly vyloučeny informace chráněné zvláštní právní úpravou, musel by tak zákon o obcích stanovit výslovně, což nečiní (srov. v této souvislosti požadavky plynoucí na omezení práva na informace z čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod).

Povinnost mlčenlivosti byla upravena v zákoně č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, konkrétně ustanovením § 15. Obecné nařízení a ani zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, nestanoví výslovnou povinnost mlčenlivosti při zpracování osobních údajů, a nestanoví tak ani žádné zvláštní právní předpisy, které upravují práva a povinnosti pro členy zastupitelstva či členy komisí.

Zde je však třeba zdůraznit, že zpřístupnění „chráněných“ údajů členu zastupitelstva obce neznamená, že tato osoba může dotčené údaje bez dalšího volně šířit či využívat. Jestliže byly členovi zastupitelstva obce v souladu se zákonem poskytnuty určité informace (např. osobní údaje), které jinak nejsou volně šířitelné či zveřejnitelné, odpovídá tento zastupitel (nikoli obec, která mu dané informace poskytla v souladu

Naším společným zájmem je chránit svobody občanů.

Úřad vždy bude pro obec především partnerem, proto bych závěrem chtěl znovu zdůraznit konzultační roli úřadu a jeho připravenost být nápomocen správcům při nastavování vhodných postupů při ochraně osobních údajů.

se zákonem) i za případné protiprávní nakládání s nimi. Tato odpovědnost je přitom nejen majetková (občanskoprávní), ale potencionálně i správní či trestní. Jinými slovy řečeno, nelze libovolně skandalizovat toho, jehož osobní údaje byly získány od povinného subjektu.

V této souvislosti je však pro úplnost nezbytné uvést, že obec má jako správce podle čl. 32 obecného nařízení stanovenou obecnou odpovědnost za jakékoliv zpracování osobních údajů, které sama provádí nebo které je pro obec prováděno. Povinností správce je tak zavedení vhodných technických a organizačních opatření, která by měla zohledňovat povahu, rozsah, kontext a účely zpracování osobních údajů pro všechny zaměstnance správce nebo zpracovatele, jiné fyzické osoby, které v rámci plnění zákonem stanovených oprávnění a povinností přicházejí do styku s osobními údaji u správce. Tato technická a organizační opatření se budou samozřejmě uplatňovat i při předávání příslušných informací za výše popsanych situací.

■ **Jak je to dnes aktuálně s právním podkladem, podle kterého může obec jako zaměstnavatel žádat informaci o zdravotním stavu zaměstnance (testování, prodělání nemoci, očkování)? Jak je to ve vztahu k členům zastupitelstva? A jak je to ve vztahu ke členům výborů a komisí, kteří nejsou členy zastupitelstva?**

V této souvislosti je v první řadě potřeba připomenout pozici ÚOOÚ, který je primárně dozorovým orgánem v oblasti ochrany osobních údajů, současně však plní též roli osvětovou a konzultační. Výše uvedená pozice mu tedy neumožňuje ani integrovat do zvláštních právních předpisů, ani poskytovat závazné metodické výklady v oblastech, které nepřísluší do jeho gesce.

I přes to vše, ačkoliv úřad měl k dispozici pouze zprostředkované informace, poskytoval, poskytuje a bude poskytovat maximální součinnost při hledání optimálního řešení tak naléhavé otázky veřejného zájmu, jakou je ochrana veřejného zdraví v době pandemie komukoliv (státnímu orgánu, veřejnoprávní korporaci i soukromé osobě), kdo chce v rámci boje proti pandemii pomoci s ochranou osobních údajů. Je potřeba však znovu zopakovat, že ochrana

osobních údajů musí být zahrnuta již jako součást samotného zadání řešení konkrétního úkolu veřejné správy.

S ohledem na to, co jsem řekl, jsem nucen se zdržet výkladů otázek spadajících do oblasti ochrany veřejného zdraví či povinnosti zaměstnavatele zajišťovat bezpečné pracovní prostředí pro zaměstnance. Současně však musím zdůraznit, že se úřad společně s dalšími, věcně příslušnými ústředními orgány státní správy, spolupodílí na hledání optimálního nastavení pravidel pro danou oblast a že obdobně jako v minulosti reagoval vydáním doporučení k povinnosti zaměstnavatelů testovat plošně zaměstnance, bude vydávat doporučení i k realizaci dalších povinností závazně uložených zaměstnavatelům pro další období, a to jak ve vztahu k jejich zaměstnancům, tak i dalším osobám, které vstupují do prostor zaměstnavatele a přicházejí zde se zaměstnanci do styku.

■ **Co když jsou pravidla ochrany osobních údajů porušena například starostou na zasedání zastupitelstva obce tím, že starosta přečte žádost, kde je bydliště, rodné číslo, věk, zdravotní stav apod. žadatele? Odpovídá za takové porušení ochrany osobních údajů starosta jako fyzická osoba, nebo obec jako právnická osoba, kterou starosta zastupuje navenek?**

Uvedené záležitosti na konkrétních okolnostech. Obecně lze říct, že správcem osobních údajů, a tudíž osobou odpovědnou za zpracování osobních údajů podle čl. 24 obecného nařízení, může být kdokoliv, fyzická či právnická osoba včetně osob, jejichž status upravují normy práva veřejného, tj. orgány veřejné moci. Ve většině případů tedy bude správcem obec.

V souladu s článkem 29 obecného nařízení osoba, která jedná z pověření správce a má přístup k osobním údajům, může zpracovávat osobní údaje pouze na pokyn správce, ledaže jí jejich zpracování ukládá právo unie nebo členského státu. Pokud by tedy došlo např. k neoprávněnému nakládání s osobními údaji osobou jednající z pověření obce, starostu nevyjímaje, zkoumalo by se jednak, zda správce již před incidentem vydal vnitřní předpis upravující postup při zpracování osobních údajů, s nimiž je nezbytné osoby řádně seznámit, a dále, zda bezprostředně po incidentu správce přijal nápravná opatření ke zmírnění důsledků ztráty důvěrnosti osobních údajů, a také, zda správce splnil povinnost dle čl. 33 obecného nařízení a předmětné porušení zabezpečení osobních údajů bezprostředně (nejdéle do 72 hodin) po zjištění úřadu ohlásil; tuto ohlašovací povinnost nemá správce pouze tehdy, pokud je nepravděpodobné, že by dané porušení zabezpečení mělo za následek riziko pro práva a svobody fyzických osob.

V takovýchto případech pak úřad posuzuje, zda šlo o systémové pochybení při zpracování osobních údajů ze strany správce, které by opravňovalo úřad k uplatnění jeho vyšetřovacích a zejména nápravných pravomocí ve smyslu čl. 58 obecného nařízení. Přitom bývá též zohledněno, zda Úřad

například obdržel též nějakou další stížnost či podnět směřující proti správci, jenž by nasvědčoval tomu, že se jedná o systematické porušování povinností při zabezpečení osobních údajů.

Rovněž za škodu vzniklou porušením povinností spojených se zpracováním osobních údajů odpovídá, podle již zmíněného čl. 82 obecného nařízení, správce nebo zpracovatel, a to i v případě, že škoda vznikla chybou jeho zaměstnance či spolupracující osoby. Sám pak může podle okolností případu uplatnit následný postih vůči tomuto zaměstnanci či spolupracující osobě. V případě zaměstnanců se uplatní pracovněprávní odpovědnost, případně se lze domáhat náhrady škody, pokud zaměstnanec škodu zavinil; důkazní břemeno však

nese zaměstnavatel. V případě zaměstnanců ve veřejné správě může být uvažováno i o odpovědnosti trestněprávní dle § 180 trestního zákoníku.

■ Co byste z pozice úřadu závěrem rád vzkázal čtenářům Moderní obce?

V Deklaraci nezávislosti ze 4. července 1776 se píše: „*Pokládáme za samozřejmé pravdy, že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni, že jsou obdařeni svým Stvořitelem určitými nezczizitelnými právy, že mezi tato práva náleží život, svoboda a sledování osobního štěstí.*“ Pochopíme-li právo na ochranu soukromí a osobních údajů jako – v realitě 21. století – nedílnou součást lidské svobody a „*práva na sledování osobního štěstí*“, dojdeme k závěru, že jde o stále důležitější svobodu, kte-

rou musíme chránit. V tomto smyslu je úřad takříkajíc „na stejné lodi“ se všemi obcemi jakožto správci osobních údajů.

Naším společným zájmem je chránit svobody občanů. Úřad vždy bude pro obce především partnerem, proto bych závěrem chtěl znovu zdůraznit konzultační roli Úřadu a jeho připravenost být nápomocen správcům při nastavování vhodných postupů při ochraně osobních údajů tak, aby ochrana osobních údajů byla skutečně efektivní, tedy aby plnila svůj účel ve vztahu k osobám, o jejichž údaje jde, a zároveň, aby se stala běžnou a „automatickou“ součástí všech procesů obcí jako správců osobních údajů. ■

IVAN RYSAVÝ